

mr. A.F. (Sandor) Gaastra - Congres: De toekomst van het Nederlandse Politiebestel

(Alleen het gesproken woord geldt)

Dames en heren,

Toenemende globalisering, digitalisering en de groeiende mobiliteit van geld, goederen, informatie en mensen beïnvloeden ieder op hun eigen wijze de veiligheid in onze wereld en de beleving daarvan door burgers. Die invloeden op de veiligheid spelen op verschillende niveaus: van lokaal tot internationaal niveau. Er is daarbij sprake van een sterke verwevenheid en onderlinge versterking.

Van U wordt een belangrijke rol verwacht bij het bevorderen van veiligheid. U moet zowel in staat zijn een bijdrage te leveren aan de bestrijding van de lokale en regionale criminaliteit en overlast in de directe leefomgeving van een burger als ook aan nationale en internationale dreigingen. U weet immers veel beter dan ik dat achter een 'eenvoudige' melding van huiselijk geweld uiteindelijk ook een internationale organisatie in mensenhandel kan schuilen.

Dit stelt hoge eisen aan de onderlinge samenwerking tussen de korpsen en aan het gemeenschappelijk functioneren van de politie.

Daarom zijn het vergroten van de eenheid en het verbeteren van het gemeenschappelijk functioneren van de politie centrale doelen van het kabinet in het onlangs aan de Raad van State verstuurd wetsvoorstel voor wijziging van de Politiewet.

Sinds de invoering van de Politiewet zijn er al heel wat stappen gezet op het pad naar gemeenschappelijkheid en eenduidigheid binnen de politie. Bovendien heeft de uitvoering van de samenwerkingsafspraken laten zien dat de nu nog te zetten stappen gerealiseerd kunnen worden binnen het huidige regionale bestel. Maar er is wel een noodzaak om alles wat al in gang is en wordt gezet op het gebied van het

vergroten van de eenheid en het verbeteren van het gemeenschappelijk functioneren te borgen in de wet.

Voordat ik U meer ga vertellen over de beoogde wijzigingen ga ik U eerst de aanloop naar het kabinetstandpunt schetsen. Vervolgens zal ik stilstaan bij de uitvoering van de evaluatie van de samenwerkingsafspraken in 2008. Als laatste zal ik de keuzes voor de aanpassingen in de Politiewet 1993 toelichten.

Met de invoering van de Politiewet 1993 werden 148 gemeentelijke politiekorpsen en het Korps Rijkspolitie omgevormd tot 25 regionale politiekorpsen en een Korps landelijke politiediensten om zo de organisatie van de politie te verbeteren en een meer adequate taakuitvoering van de politie mogelijk te maken. Sindsdien is een aantal evaluaties uitgevoerd die het beeld opleveren dat de samenwerking binnen de politie door de jaren inderdaad sterk is verbeterd, hoewel het bestel ook nog zijn onvolkomenheden kent.

In 2005 is de laatste evaluatie geweest van de Politiewet 1993 uitgevoerd door de commissie Leemhuis-Stout: “Lokaal verankerd, nationaal versterkt”.

Het vorige kabinet heeft naar aanleiding van de evaluatie van de commissie Leemhuis-Stout een wetsvoorstel voor een nieuwe politiewet ingediend bij de Tweede Kamer, het wetsvoorstel nieuw politiebestel. Dit voorstel voorziet in de vorming van één landelijke politieorganisatie met rechtspersoonlijkheid.

In het Coalitieakkoord is vervolgens afgesproken dat de behandeling van het wetsvoorstel tot invoering van één landelijke politieorganisatie wordt opgeschort. De invoering van één landelijke politieorganisatie met rechtspersoonlijkheid is een ingrijpende breuk met het huidige stelsel waarin de politie op regionaal niveau is ingebed.

In het Coalitieakkoord heeft het kabinet ervoor gekozen om te bezien of binnen het huidige regionale bestel met de samenwerking tussen de politiekorpsen voldoende voortgang en resultaat kan worden behaald op het terrein van eenheid en gemeenschappelijk functioneren van de politie. Aan de Tweede Kamer is daarom

gevraagd de behandeling pas voort te zetten wanneer gebleken is dat met de samenwerking onvoldoende voortgang en resultaat is behaald.

Om deze voortgang op de samenwerking te kunnen bepalen hebben de ministers van BZK van Justitie in 2007 met de korpsbeheerders negentien samenwerkingsafspraken gemaakt. Hiermee zijn concrete doelstellingen geformuleerd voor de samenwerking tussen de korpsen op zowel het terrein van ICT, specialisatie tussen korpsen als op het terrein van gemeenschappelijk beleid voor materiaal en personeel als op het terrein van bovenregionale samenwerking.

Op 19 december 2008 heeft het kabinet een kabinetsstandpunt aan de Tweede Kamer gezonden waarin zij haar conclusie geeft over de resultaten van de samenwerkingsafspraken en een schets geeft van de voorgenomen wijziging van de Politiewet 1993. Op 24 juni 2009 is met de Tweede Kamer gesproken over dit kabinetsstandpunt.

Op basis van de behaalde resultaten is het kabinet tot de conclusie gekomen dat de politie betekenisvolle voortgang heeft geboekt met de realisatie van de samenwerkingsafspraken. Zij hebben dan ook de overtuiging dat binnen het regionale bestel voldoende tot verdere verbetering kan worden gekomen op het vergroten van de eenheid en het verbeteren van het gemeenschappelijk functioneren van de politie.

Zij realiseren zich daarbij ook dat de eenheid en het gemeenschappelijk functioneren bij de uitvoering van de samenwerkingsafspraken is gestimuleerd door de externe druk van deze afspraken in combinatie met de door de Tweede Kamer aangehouden behandeling van een nieuwe politiewet. Gelet op het door de korpsen behaalde resultaat heeft het kabinet de overtuiging dat deze borging binnen het huidige bestel gerealiseerd kan worden.

Met het voorstel blijft het regionale bestel behouden, waarbij binnen dat bestel waarborgen worden ingebouwd voor de verbetering van de samenwerking en het gemeenschappelijk functioneren van de politiekorpsen.

Het voorstel sluit aan bij het model dat de korpsbeheerders en de voorzitter van het College van procureurs-generaal, de VNG en de korpschefs hebben ontwikkeld in een commissie onder voorzitterschap van korpsbeheerder Lenferink. Daarmee heeft dit voorstel ook een breder bestuurlijk draagvlak dan het voorstel waarbij gekomen wordt tot één landelijke politieorganisatie. De voorgenomen wijzigingen kunnen ook sneller tot stand worden gebracht dan de vorming van één landelijke politieorganisatie, waardoor er niet gedurende enkele jaren een groter beslag wordt gelegd op het presterend vermogen van de politie.

De besturing van de regionale politiekorpsen blijft in handen van de burgemeesters in de politieregio en de hoofdofficier van justitie, verenigd in het regionale college van die politieregio. Het regionale college blijft dus de regionale beleids- en beheerstukken vaststellen en de korpsbeheerder blijft verantwoordelijk voor het beheer van het korps. Het regionale college zal dat doen binnen de kaders van de landelijke hoofdlijnen van beleid. Het betreft hier het gedeelte over de taakuitvoering en het beheer en het door het Korpsbeheerdersberaad vastgestelde gemeenschappelijk beleid. Het gezag blijft onverminderd berusten bij de burgemeester danwel de officier van justitie.

Door het handhaven van deze uitgangspunten blijft de politie duidelijk lokaal ingebed met een dubbele gezagslijn vanuit de burgemeester en de officier van justitie. Daarmee blijven ook de verworvenheden van het regionale bestel voor de toekomst bewaard.

De verbeteringen in het bestel ter vergroting van de eenheid en ter versterking van het gemeenschappelijk functioneren beoogt het kabinet met vier wijzigingen te realiseren:

1. De besluitvormings- en afstemmingsstructuur binnen het bestel wordt versterkt door het wettelijk vastleggen van een Korpsbeheerdersberaad en een Raad van korpschefs. Het Korpsbeheerdersberaad heeft onder meer tot taak gemeenschappelijk beleid op het terrein van beheer en taakuitvoering vast te stellen en te realiseren.

2. Op gemeenschappelijk niveau zal worden voorzien in een gemeenschappelijke dienst: het Politiedienstencentrum. Onder aansturing van het Korpsbeheerdersberaad wordt het Politiedienstencentrum belast met de uitvoering van gemeenschappelijke bedrijfsvoeringstaken voor de politie, alsmede met het ondersteunen van het Korpsbeheerdersberaad en de Raad van korpschefs. Anders dan in het kabinetsstandpunt vermeld is, wordt de Politieacademie niet bij het Politiedienstencentrum ondergebracht. Hierover is vorige week door de ministers een brief aan de Tweede Kamer gestuurd waarin is aangegeven dat zij voornemens zijn de aansturing van de Politieacademie beheersmatig onder verantwoordelijkheid van het Korpsbeheerdersberaad te brengen. Daarbij behoudt de Politieacademie haar juridisch zelfstandige positie.

3. De deels in de praktijk van onderop tot stand gekomen en deels in regelgeving vastgelegde bovenregionale samenwerking wordt opnieuw ingericht.

4. En in een tweetal algemene maatregelen van bestuur zullen regels worden gegeven ter bevordering van de kwaliteit van de taakuitvoering door de politie.

Ik ga nu dieper in op de vier opgesomde wijzigingen.

Allereerst de besluitvormings- en afstemmingsstructuur.

De huidige Politiewet 1993 kent geen orgaan waarin korpsbeheerders gezamenlijk besluiten kunnen nemen over de samenwerking ter vergroting van de eenheid en verbetering van het gemeenschappelijk functioneren. Voor de korpschefs bestaat zo'n orgaan ook niet.

Weliswaar bestaan in de huidige praktijk een Korpsbeheerdersberaad en Raad van hoofdcommissarissen. Dit zijn echter overlegorganen met een informeel karakter waarin de individuele korpsbeheerders respectievelijk de individuele

hoofdcommissarissen op basis van vrijwilligheid tot afspraken beogen te komen. Vanwege het informele en vrijwillige karakter van deze overlegstructuren kunnen hierin slechts afspraken worden gemaakt op basis van consensus. Naleving van die afspraken kan niet worden afgedwongen. Ook komt het voor dat dergelijke afspraken door de afzonderlijke korpsen verschillend worden geïnterpreteerd of uitgevoerd.

Om te komen tot een formele besluitvormings- en afstemmingsstructuur, waarvan de besluiten bindend zijn voor de regio's, het Korps landelijke politie, het Politiedienstencentrum en de Politieacademie, wordt bij wet voorzien in de oprichting van een nieuw orgaan, waarin naast de korpsbeheerders en de Minister van BZK ook het openbaar ministerie vertegenwoordigd zal zijn. Dit nieuwe orgaan wordt aangeduid als het Korpsbeheerdersberaad.

Het Korpsbeheerdersberaad heeft als taak de ministers te adviseren over landelijke prioriteiten en heeft tevens als taak het vaststellen en uitvoeren van het gemeenschappelijke beleid op het terrein van de taakuitvoering en het beheer van de politie. Daarnaast wordt het Korpsbeheerdersberaad belast met het bestuur van het Politiedienstencentrum. Besluiten van het Korpsbeheerdersberaad worden in beginsel bij meerderheid van stemmen genomen. Het Korpsbeheerdersberaad legt verantwoording af aan de beide ministers. Het Korpsbeheerdersberaad wordt ondersteund door de Raad van Korpschefs die ook in de wet zal worden opgenomen.

In het kabinetsstandpunt is voorgesteld om het Politiedienstencentrum op te richten waarin de korpsen, onder bestuurlijke verantwoordelijkheid van het Korpsbeheerdersberaad, verplicht met elkaar samenwerken op een aantal specifieke bij wet benoemde taken ten aanzien van de bedrijfsvoering.

Deze landelijke bundeling zal een belangrijke bijdrage leveren aan het vergroten van de eenheid en het verbeteren van het gemeenschappelijk functioneren van de politie in de bedrijfsvoering.

Overigens wil ik benadrukken dat hierdoor de integrale verantwoordelijkheid van de korpsleiding niet wijzigt. De gezamenlijke korpschefs, verenigd in de Raad van korpschefs, fungeren in de nieuwe systematiek als opdrachtgever ten opzichte van het Politiedienstencentrum. Dit doen zij binnen de financiële en beleidsmatige kaders die gesteld worden door het Korpsbeheerdersberaad. Een individuele korpschef staat in een klant-leverancierrelatie tot het Politiedienstencentrum.

Evenals de politieregio's, heeft het Politiedienstencentrum rechtspersoonlijkheid. Het Korpsbeheerdersberaad vormt het bestuur van het Politiedienstencentrum.

De dagelijkse leiding van het Politiedienstencentrum berust bij een algemeen directeur, die verantwoording schuldig is aan het Korpsbeheerdersberaad. De algemeen directeur wordt benoemd bij koninklijk besluit op voordracht van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, op aanbeveling van het Korpsbeheerdersberaad.

De bovenregionale samenwerking van de politie is tot nu toe vooral van onderop ontstaan en organisch gegroeid, maar behoeft meer centrale regie en kaderstelling. Dit is ook geconstateerd in het rapport "Bovenregionale Samenwerking", dat is opgesteld door een commissie onder voorzitterschap van de korpsbeheerder Th. de Graaf. Het proces van samenwerken dient beter te worden gestructureerd en gestandaardiseerd met het oog op transparantie en herkenbaarheid. Dit vergroot de effectiviteit van de samenwerking en draagt bij aan de kwaliteit van het politiewerk en een efficiëntere politieorganisatie.

Korpsen zullen op bovenregionaal niveau verplicht samenwerken op de door de ministers aan te wijzen taken. Het gaat hierbij om ondersteunende en specialistische executieve politietaken die om redenen van doelmatigheid of effectiviteit niet in alle politiekorpsen op regionaal niveau georganiseerd kunnen worden. Ook is een landelijke schaal voor deze taken weer te groot gelet op de verbinding met de lokale en regionale taakuitvoering.

Voorbeelden hiervan zijn de forensische opsporing en observatieteams, maar onze inzet gaat ook uit naar ondersteunende taken op OOV gebied zoals bureaus Conflict- en Crisisbeheersing en Meldkamer. Op de aan te wijzen taken zullen de politiekorpsen worden verplicht om samen te werken in vaste samenwerkingsgebieden.

Dit laat onverlet dat binnen de huidige regiogrenzen niet voor elke regio kan worden gegarandeerd dat het korps ook op termijn kan voldoen aan de eisen die op het gebied van kwaliteit, productiviteit en resultaat worden gesteld, mede in het licht van een financieel gezonde bedrijfsvoering. Dit kan reden zijn om een aantal regio's samen te voegen. De omvang van een regio is hierbij benoemd als leidend criterium. De minister is hierover met een drietal korpsen in gesprek (Gooi- en Vechtstreek, Zaanstreek-Waterland en Zeeland).

Als laatste kan gemeld worden dat er twee Algemene Maatregelen van Bestuur ontwikkeld worden om een aantal basiskwaliteitseisen voor de politie vast te leggen. Eén AMvB richt zich op de opsporing en overige taken ten dienste van de justitie en één AMvB richt zich op de openbare orde en hulpverlening.

De focus van de sturing door de ministers zal hierbij meer gericht zijn op output en outcome dan op input. Dit houdt in dat er meer gekeken zal worden naar de resultaten van het politiewerk dan bijvoorbeeld naar de sterkte van een politiekorps. Om de administratieve lastendruk zo laag mogelijk te houden zal aansluiting gezocht worden met bestaande instrumenten en ontwikkelingen in het veld.

Doordat de focus meer van input naar output verschoven worden, zullen tevens een aantal besluiten gericht op het beheer worden herzien. Het uitgangspunt hierbij is steeds de administratieve lastenverlichting.

Het wordt tijd om mijn toespraak af te ronden. Het wetsvoorstel is twee weken geleden voor advies voorgelegd aan de Raad van State en wordt openbaar bij indiening bij de Tweede Kamer.

Ik heb er alle vertrouwen in dat met deze aanpak, met behoud van de regionale verworvenheden van het regionale bestel, een belangrijke verbetering tot stand komt in de gemeenschappelijkheid en daarmee ook in het presterend vermogen van de politie.

Hartelijk dank voor uw aandacht!